

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС;  
ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО**

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.4.12>

БАГРІЙ А.В.

**РІВНІ ПРАВА ТА МОЖЛИВОСТІ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ  
І СПОРТУ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ****EQUAL RIGHTS AND OPPORTUNITIES OF CITIZENS  
IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS AS AN OBJECT  
OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION**

Метою статті є теоретико-правова характеристика рівних прав та можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту як об'єкту адміністративно-правового регулювання. Стаття присвячена теоретико-правовій характеристиці рівних прав і можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту як об'єкта адміністративно-правового регулювання. Акцентовано увагу на важливості забезпечення рівності доступу до фізичної культури та спорту через оптимізацію адміністративно-правового регулювання. Висвітлено ключову роль держави у створенні належних умов для реалізації прав громадян, незалежно від їхнього віку, статі, соціального чи майнового статусу, фізичних можливостей чи місця проживання. Визначено сутність рівних прав і можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту як об'єкта адміністративно-правового регулювання та охарактеризовано специфіку даного правового явища. У дослідженні охарактеризовано сучасні виклики, пов'язані з гендерною нерівністю, проблемами забезпечення прав осіб з інвалідністю, недостатньою доступністю спортивної інфраструктури, нерівністю у фінансуванні спортивних програм, а також дискримінацією у професійному спорті. Наголошено, що ефективне адміністративно-правове регулювання у сфері фізичної культури і спорту можливе лише за умов системного підходу, який інтегрує державну підтримку, громадський контроль, цифровізацію процесів та впровадження міжнародних стандартів. Воно покликане сприяти подоланню нерівності, створенню умов для активної участі кожного громадянина у фізичному та спортивному житті, забезпеченню здоров'я нації, підвищенню рівня соціальної інтеграції та зміцненню суспільного добробуту. Зроблено висновок, що адміністративно-правове забезпечення рівних прав та можливостей у цій сфері передбачає інтеграцію принципів соціальної справедливості, що включає адресність державних програм, гендерну рівність у спорті, захист прав осіб з інвалідністю, підтримку різних ініціатив та розвиток молодіжного і масового спорту як стратегічного пріоритету державної політики. Тож, можемо констатувати, що рівні права та можливості громадян у сфері фізичної культури і спорту, розглянуті нами як об'єкт адміністративно-правового регулювання, є важливим інструментом забезпечення конституційних прав кожної людини й громадянина, соціальної інтеграції та гармонійного розвитку суспільства.

**Ключові слова:** *рівні права, фізична культура, спорт, адміністративно-правове регулювання, соціальна справедливість, гендерна рівність, адміністративне законодавство.*

The purpose of the article is a theoretical and legal characterization of equal rights and opportunities of citizens in the field of physical culture and sports as an object of administrative and legal regulation. The article focuses on the theoretical and legal framework of ensuring equal rights and opportunities for citizens in the field of physical culture and sports as an object of administrative and legal regulation. Emphasis is placed on the importance of guaranteeing equal access to physical culture and sports through the optimization of administrative and legal mechanisms. The article highlights the critical role of the state in creating the necessary conditions for citizens to exercise their rights, regardless of age, gender, social or property status, physical abilities, or place of residence. The essence of equal rights and opportunities in this domain is defined, and the unique characteristics of this legal phenomenon are analyzed in detail. The study identifies contemporary challenges, including gender inequality, issues related to ensuring the rights of persons with disabilities, insufficient accessibility of sports infrastructure, disparities in the financing of sports programs, and discrimination in professional sports. It explores these challenges in the context of administrative and legal regulation, offering insights into potential solutions. The conclusions underline that effective administrative and legal regulation in the field of physical culture and sports requires a systemic approach that combines state support, public oversight, process digitalization, and adherence to international standards. Such an approach aims to eliminate inequality, establish conditions for the active participation of all citizens in physical and sports activities, promote national health, enhance social integration, and improve public welfare. It is emphasized that effective administrative and legal regulation in the field of physical culture and sports is possible only under the conditions of a systemic approach that integrates state support, public control, digitalization of processes and the implementation of international standards. It is designed to help overcome inequality, create conditions for the active participation of every citizen in physical and sports life, ensure the health of the nation, increase the level of social integration and strengthen social welfare. It is concluded that the administrative and legal provision of equal rights and opportunities in this area involves the integration of the principles of social justice, which includes the targeting of state programs, gender equality in sports, protection of the rights of persons with disabilities, support for various initiatives and the development of youth and mass sports as a strategic priority of state policy. Therefore, we can state that equal rights and opportunities of citizens in the field of physical culture and sports, considered by us as an object of administrative and legal regulation, are an important tool for ensuring the constitutional rights of every person and citizen, social integration and harmonious development of society.

**Key words:** *equal rights, physical culture, sports, administrative and legal regulation, social justice, gender equality, administrative legislation.*

**Постановка проблеми.** У сфері фізичної культури і спорту забезпечення рівних прав і можливостей громадян є фундаментальним завданням адміністративно-правового регулювання, яке спрямоване на реалізацію принципів законності, соціальної справедливості та доступності. В адміністративно-правовому контексті фізична культура і спорт розглядаються як суспільно значущі галузі, які перебувають під управлінським впливом держави, спрямованим на забезпечення ефективної реалізації прав громадян згідно Конституції України.

Особливу актуальність дана тема набуває у контексті міжнародних стандартів та зобов'язань України щодо забезпечення рівності прав, зокрема в межах ратифікованої Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [1] та ратифікованої Конвенції про права осіб з інвалідністю [2]. Сучасні виклики, зокрема недостатній рівень доступності спортивної інфраструктури, гендерна нерівність, а також відсутність ефективних механізмів фінансування та підтримки вразливих категорій населення, підкреслюють необхідність вдосконалення адміністративно-правового регулювання у цій сфері.

Держава, якщо розглядати її як гарантію дотримання прав і свобод громадян, несе відповідальність за створення умов, які дозволяють кожному незалежно від соціального чи фізичного статусу брати участь у спортивному житті. У зазначеному контексті адміністративно-правове регулювання відіграє ключову роль, забезпечуючи ефективне виконання державних програм, контроль за дотриманням норм та стандартів у сфері фізичної культури і спорту, а також стимулюючи розвиток інфраструктури та впровадження інноваційних рішень.

Беручи до уваги швидкі темпи глобалізації, інтеграцію України до міжнародної спільноти та значення фізичної культури і спорту у формуванні здорового та активного суспільства, дослідження правових механізмів забезпечення рівних прав та можливостей у даній сфері є не лише актуальним, але й необхідним для подальшого вдосконалення адміністративного законодавства та реалізації принципу соціальної справедливості.

**Стан дослідження.** Забезпечення рівних прав і можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту є предметом дослідження численних наукових праць різних вчених, серед яких доцільно назвати наступних: О.М. Алікова, С.М. Балабан, М.Д. Василенко, О.В. Джафарова, О.Ю. Дрозд, З.П. Дубінська, О.А. Заярний, В.В. Коваленко, І.О. Куроченко, Р.С. Мельник, А.Я. Палюх, А.О. Полянський, М.А. Тихонова та ін. Все ж, не применшуючи значимості та внеску вчених, доцільно відмітити, що ґрунтовного аналізу питання рівних прав та можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту як об'єкта адміністративно-правового регулювання досі не було здійснено й це обумовлює актуальність даного дослідження.

**Метою статті** є теоретико-правова характеристика рівних прав та можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту як об'єкту адміністративно-правового регулювання.

**Виклад основного матеріалу.** На сьогодні фізична культура виступає невід'ємною частиною загальної культури суспільства, яка відіграє важливу роль у зміцненні здоров'я, розвитку фізичних можливостей, морально-вольових якостей та інтелектуального потенціалу людини [3, с. 489–490]. Її основна мета полягає у сприянні гармонійному формуванню особистості, інтегруючи фізичний, моральний та інтелектуальний розвиток, а також стимулюючи активну соціальну позицію, необхідну для ефективної самореалізації в сучасному суспільстві. Суспільні відносини у сфері фізичної культури та спорту є доволі різноманітними й інтегрованими з іншими сферами суспільного життя. Правове регулювання цієї сфери здійснюється не комплексно, а достатньо розгалужено [4, с. 92–93]. У контексті теми рівності прав і можливостей громадян у даній сфері варто звернути увагу на те, що саме розгалуженість правового регулювання стає значним викликом для забезпечення реальної рівності доступу до фізичної культури та спорту. Це породжує дисбаланс між різними категоріями громадян, особливо які мають потребу в додаткових соціально-правових гарантіях. Варто зазначити, що адміністративно-правове регулювання вказаної сфери спрямоване на створення єдиного підходу до координації державної політики у сфері фізичної культури і спорту, що включає не лише регулювання спортивної інфраструктури, а й забезпечення рівного доступу до програм розвитку фізичної культури, які фінансуються з державного бюджету.

Спорт – один з найважливіших чинників становлення і розвитку правової демократичної держави, побудови громадянського суспільства [5, с. 1]. В нинішніх умовах розвитку держави спорт стає важливою сферою економіки багатьох держав, зокрема й України. Спорт є одним із факторів, який впливає на теми розвитку суспільства, рівень життя і якості населення, імідж країни на міжнародному рівні [6, с. 22]. С.В. Ліщук вірно наголошує, що в умовах соціально-економічних і політичних перетворень сучасної України особливого значення набувають питання зміцнення фізичного і духовного здоров'я людини, формування здорового способу життя. Фізична культура – складова частина загальної культури суспільства, спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості. Фізична культура є важливим засобом підвищення соціальної та трудової активності людей, задоволення їх моральних, естетичних і творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків між народами [7]. Фізична культура, як відмічено, сприяє не лише фізичному та морально-вольовому розвитку, однак і слугує основою для формування інтегрованого суспільства, де громадяни мають можливість реалізувати свої права через участь у спортивних заходах, розвитку аматорського спорту і підтримці здорового способу життя. У даному контексті адміністративно-правове регулювання відіграє роль інструменту, що регулює взаємовідносини між державними органами, громадянами й інституціями фізичної культури і спорту.

Рівність гарантується як міжнародними нормативно-правовими актами, так і Конституцією України та актами національного законодавства. Серед міжнародних актів слід виділити Загальну декларацію прав людини від 10 грудня 1948 року, Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року, в якій, зокрема, зазначено, що користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового

стану, народження або за іншою ознакою [8, с. 37]. На теоретичному рівні в контексті ідеї рівних прав та можливостей, Н. М. Оніщенко правову рівність розглядає у двох аспектах: 1) матеріальний – у матеріальних благах, тобто економічну рівність, яка відображає певний вимір прав і свобод людини; 2) юридичний, тобто рівність перед законом у процедурах, яка пов'язана передусім з ефективністю законодавства [9, с. 168]. Іншими словами, рівноправ'я презюмує наявність механізму реалізації «формальної рівності». Але, як наголошує О.А. Полянський, закріплення в ст. 3 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» рівності можливостей вільного доступу кожного до фізичної культури й спорту зовсім не означає справжнього рівноправ'я, коли кожен має рівні можливості для реалізації своїх прав, хоча б тому, що всі, хто бажає займатися професійним спортом, мають різні фізичні дані, можливості та здібності [10, с. 30–31]. Наприклад, в економічно депресивних регіонах бракує належної спортивної інфраструктури, тренерських кадрів і навіть базових умов для занять фізичною культурою. Це свідчить про те, що формальна рівність у законодавстві не забезпечує рівних стартових умов для всіх громадян. Адміністративно-правове регулювання повинно зосереджуватися на створенні механізмів, які б компенсували зазначені нерівності. На доповнення, адміністративно-правове регулювання рівності у фізичній культурі та спорті повинно враховувати і гендерний аспект. Незважаючи на проголошену рівність, жінки, як правило, мають менший доступ до ресурсів у цій сфері, а також стикаються з дискримінацією в професійному спорті. Таким чином, формальне проголошення рівності можливостей у фізичній культурі і спорті є лише першим кроком до досягнення реальної рівності. Завдання адміністративного права – створити такі умови, за яких кожен громадянин, незалежно від соціально-економічного становища, фізичних здібностей чи інших факторів, мав би реальний доступ до занять спортом.

Таким чином, можна резюмувати, що рівні права та можливості громадян у сфері фізичної культури і спорту як об'єкт адміністративно-правового регулювання є системою юридично закріплених норм і механізмів, спрямованих на забезпечення кожному громадянину, незалежно від його статі, віку, соціального чи майнового статусу, місця проживання, фізичних можливостей чи інших обставин, рівного доступу до занять фізичною культурою і спортом, включаючи можливість реалізації своїх прав на участь у спортивному житті суспільства. При цьому, варто зауважити, що у контексті фізичної культури і спорту рівні права та можливості передбачають не лише формальну рівність, закріплену в законодавстві, але й реальну рівність доступу до ресурсів, інфраструктури та спортивних послуг.

Так, однією з ключових складових рівних прав і можливостей є забезпечення гендерної рівності у сфері спорту. Це може включати заходи на підтримку розвитку жіночого спорту, встановлення гендерних квот у спортивних федераціях і створення умов для рівного доступу до фінансування та інфраструктури. Наприклад, адміністративне право має передбачати обов'язкове виділення ресурсів для популяризації жіночого спорту, особливо в тих видах, де існує гендерний дисбаланс.

Також, в контексті рівності та рівних можливостей слід відзначити, що адміністративно-правове регулювання має закріплювати обов'язковість створення безбар'єрного середовища на спортивних об'єктах, розробки спеціальних програм для занять спортом осіб з інвалідністю та їх інтеграції у спортивне життя. Для цього можуть бути впроваджені обов'язкові критерії доступності, які мають враховуватися при проектуванні та будівництві спортивної інфраструктури в подальшому у нашій країні.

Досягнення рівних можливостей потребує впровадження багаторівневої системи адміністративних заходів, спрямованих на подолання територіальної, економічної та соціальної нерівності. Інноваційним підходом до адміністративного регулювання є впровадження цифрових платформ, які дозволяють громадянам отримувати інформацію про доступні спортивні програми, об'єкти інфраструктури та можливості для участі у спортивних заходах. Такі платформи також можуть бути інструментом подання скарг на випадки дискримінації або недоступності послуг. Наприклад, створення єдиного цифрового порталу для фізичної культури і спорту, який об'єднує інформацію про державні та приватні спортивні установи, сприятиме реалізації принципу рівності та забезпечення рівних можливостей усіх громадян.

**Висновки.** Ефективне адміністративно-правове регулювання у сфері фізичної культури і спорту можливе лише за умов системного підходу, що поєднує державну підтримку, громадський контроль та інтеграцію сучасних технологій. Це дозволить не лише усунути існуючі нерівності, але й створити умови для активної участі кожного громадянина у фізичному та спортивному житті, забезпечуючи здоров'я нації, соціальну інтеграцію та зміцнення суспільного добробуту в Україні загалом.

Адміністративно-правове забезпечення рівних прав та можливостей у цій сфері передбачає інтеграцію принципів соціальної справедливості, що включає адресність державних програм, гендерну рівність у спорті, захист прав осіб з інвалідністю, підтримку різних ініціатив та розвиток молодіжного і масового спорту як стратегічного пріоритету державної політики. Тож, можемо констатувати, що рівні права та можливості громадян у сфері фізичної культури і спорту, розглянуті нами як об'єкт адміністративно-правового регулювання, є важливим інструментом забезпечення конституційних прав кожної людини й громадянина, соціальної інтеграції та гармонійного розвитку суспільства.

**Список використаних джерел:**

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок : Міжнародний документ від 18.12.1979. URL [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_207#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text)
2. Конвенція про права осіб з інвалідністю: Міжнародний документ від 13.12.2006 URL [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_g71#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text)
3. Усик О.О. Функції забезпечення міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2024. №1 (31). С. 489–496.
4. Палюх А.Я. Системний підхід у правовому регулюванні фізкультурно-спортивної сфери. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2019. № 2. С. 92–99.
5. Журба М.А. Публічне управління у галузі фізичної культури і спорту : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2017. 24 с.
6. Деменко К.Е. Поняття та види суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері професійного спорту в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 32 (71). № 3. 2021. С. 22–27.
7. Лішук С.В. Система державного регулювання у сфері фізичної культури та спорту в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 12. URL [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duug\\_2014\\_12\\_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duug_2014_12_10)
8. Васильченко О. П. Принцип рівності прав і свобод людини і громадянина в конституційному праві України: доктринальні та прикладні аспекти : дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2015. 467 с.
9. Конституція України. Наук.-практ. коментар / редкол.: В.Я. Тацій (голова), О.В. Петришин, Ю.Г. Барабаш та ін. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : Право, 2011. 1128 с.
10. Полянський А.О. Правове регулювання трудових відносин професійних спортсменів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2015. 193 с.